

REZUMAT

**UNIVERSITATEA DIN CRAIOVA
FACULTATEA DE ECONOMIE ȘI ADMINISTRAREA AFACERILOR**

REZUMATUL

**tezei de doctorat intitulată „REFORMA SISTEMULUI DE PENSII. PROVOCĂRILE
INTEGRĂRII ÎN U.E.”**

Conducător științific: Prof. univ. dr. Gheorghe MATEI

Doctorand: Daniel Nicolae MILITARU

A. CUPRINSUL TEZEI DE DOCTORAT

INTRODUCERE

CAPITOLUL I

CONSIDERAȚII GENERALE, CONSTRUCȚIE ȘI DIVERSITATE ÎN SISTEMELE DE PENSII

- 1.1. Conceptul, obiectivele și rolul politicii sociale
- 1.2. Evoluția politicii sociale, tendințe și provocări
- 1.3. Pensia, abordare conceptuală
- 1.4. Complexitatea și diversitatea sistemelor de pensii, o abordare din perspectivă europeană
  - 1.4.1. Sistemele de pensii din statele membre ale Uniunii Europene
  - 1.4.2. Sistemul pensiilor din România*Concluzii parțiale*

CAPITOLUL II

EVOLUȚIA SISTEMULUI DE PENSII DIN ROMÂNIA

- 2.1. Reforma sistemului de pensii din România de la Regulamentele organice până în prezent
- 2.2. Necesitatea sistemelor de pensii private
- 2.3. Piața pensiilor private în România - pilonul II
  - 2.3.1. Structura investițiilor fondurilor de pensii administrate privat - pilonul II
  - 2.3.2. Rentabilitatea fondurilor de pensii administrate privat - pilonul II
- 2.4. Piața pensiilor facultative - pilonul III
  - 2.4.1. Structura investițiilor fondurilor de pensii facultative - pilonul III
  - 2.4.2. Rentabilitatea fondurilor de pensii facultative - pilonul III*Concluzii parțiale*

CAPITOLUL III

IMPACTUL FENOMENELOR DEMOGRAFICE ASUPRA SISTEMULUI DE PENSII

- 3.1. Indicatorii demografici la nivelul Uniunii Europene
- 3.2. Fenomenul demografic în România (2000-2050)
- 3.3. Migrația forței de muncă
- 3.4. Implicații economice și sociale ale evoluției demografice în Europa
- 3.5. Impactul economic și social al schimbărilor demografice asupra sistemului de pensii din România
- 3.6. Îmbătrânirea activă- o soluție la problemele demografice?
Concluzii parțiale

CAPITOLUL IV

STUDIUL PRIVIND ADECVAREA ȘI SUSTENABILITATEA SISTEMELOR DE PENSII

- 4.1. Date și metodologie
- 4.2. Modelul multifactorial
- 4.3. Modelul cu efecte fixe FEM sau LSDV (Fixed Effects Model sau Least Squares Dummy Variable)
- 4.4. Modelul cu efecte temporale (Time Effects Model)
- 4.5. Modelul cu efecte fixe în două sensuri (The Two-way fixed effects model)
- 4.6. Identificarea modelului cu cea mai mare putere explicativă pentru evoluția variabilelor dependente
- 4.7. Evoluția variabilelor privind adecvarea și sustenabilitatea sistemului de pensii
Concluzii parțiale

CONCLUZII

BIBLIOGRAFIE

LISTĂ ABREVIERI

LISTĂ TABELE

LISTĂ GRAFICE

ANEXE

B. CUVINTE CHEIE: sistem de pensii, îmbătrânirea activă, politică socială, pensii, migrația forței de muncă, schimbări demografice, sustenabilitatea sistemului de pensii, adecvarea sistemului de pensii, modelul cu efecte temporale, modelul cu efecte fixe FEM sau LSDV, modelul cu efecte fixe în două sensuri, reforma sistemului de pensii, pensii private, fonduri de pensii administrate privat.

C. ARGUMENTE PENTRU ABORDAREA TEMEI

Pentru a putea atinge obiectivul de bază al cercetării științifice, din multitudinea argumentelor care pledează în favoarea studiului privind reforma sistemului de pensii, consider că următoarele argumente prezintă o semnificație deosebit de importantă:

- până la finele anului 2060 la nivelul Uniunii Europene populația va ajunge la un nivel de 517 milioane locuitori, fiind în același timp mult mai bătrână, aproximativ 160 milioane de

persoane vor avea vârsta de peste 65 de ani. În același timp, numărul persoanelor active în totalul populației va cunoaște un trend descrescător ajungând până la 290 de milioane de persoane, scădere care se traduce într-un raport de două persoane active la un pensionar.

-până în anul 2060 la nivelul Uniunii Europene cheltuielile generate de plata pensiilor, acordarea asistenței medicale și asigurarea îngrijirii pe termen lung a persoanelor vârstnice vor crește cu patru puncte procentuale din PIB, astfel, cheltuielile cu pensiile vor reprezenta aproximativ 13% din PIB-ul UE.

-pentru România, Banca Mondială previzionează că până în anul 2060 populația va ajunge la 16,9 milioane de locuitori, din care aproximativ nouă milioane vor avea vârsta de muncă. În aceste condiții rata de dependență a persoanelor vârstnice va ajunge la 54% în anul 2060. Ca urmare a situațiilor prezentate mai sus, acordarea de pensii într-o societate care îmbătrânește continuu va reprezenta o provocare permanentă pentru toate statele membre ale Uniunii Europene.

-scăderea plasamentelor efectuate de către fondurile de pensii private atrage după sine o creștere a ratelor de contribuție către fondurile de pensii private, o reducere a nivelului pensiei ce urmează a fi primită, lucru care face necesară o reformă continuă a politicilor întreprinse în domeniul pensiilor pentru a face față provocărilor de ordin demografic, economic, social și politic, care sunt într-o continuă dinamică și fac din tema noastră de cercetare un subiect care se află în permanență pe agenda de lucru a guvernelor din toate statele membre ale UE.

-un alt factor care scoate în evidență importanța temei de cercetare este dimensiunea de gen. Datorită faptului că femeile tind să fie mai numeroase, se constată, că pensiile obținute de către acestea tind să fie din ce în ce mai mici, conducând la o creștere a riscului de sărăcie în rândul acestora. Întreruperea carierei este mult mai frecventă în cazul femeilor iar noile sisteme de pensii finanțate prin capitalizare nu țin seama de aceste perioade consacrate responsabilităților familiale cum era în cazul sistemelor de pensii bazate pe redistribuire, ceea ce face necesare implementarea unor reforme suplimentare în domeniul pensiilor.

D. SINTEZA CAPITOLELOR TEZEI DE DOCTORAT

În primul capitol intitulat „*Considerații generale, construcție și diversitate în sistemele de pensii*” mi-am focalizat atenția asupra conceptului de politică socială, abordarea conceptuală a

pensiei, punând accent asupra interesului individual care raportează politica socială la propriile necesități. Am încercat să scot în evidență faptul că protecția socială facilitează și garantează accesul unui număr mare de cetățeni la servicii necesare păstrării demnității umane, și de asemenea, contribuie la realizarea unui echilibru între viața personală și viața familială. Totodată, am evidențiat evoluția politicii sociale începând cu anul 1957, moment în care s-au pus bazele politicii sociale comunitare, prin evidențierea procesului de redistribuire a veniturilor populației concretizat în conceptual de stat al bunăstării.

În cadrul politicilor sociale am abordat cea mai importantă formă de asigurare socială care este reprezentată de pensie. În acest sens am făcut apel la literatura de specialitate din țară și din străinătate încercând să abordez complexitatea acestei forme de asigurare socială.

În planul solidarității sociale și al universalității sistemului de protecție socială prin care toți angajații contribuie la sistem, am scos în evidență efectele, pe care le are procesul de retragere treptată a statului din procesul de asigurare a pensiei și consecințele pe care le produce gestionarea veniturilor pensionarilor de către fondurile de pensii private.

În cadrul celui de-al doilea capitol „*Evoluția sistemului de pensii din România*” am analizat reformele întreprinse în cadrul sistemului de pensii din România începând cu Regulamentele organice din 1868 și până în prezent.

Datorită fenomenelor demografice ce afectează sistemul de pensii din România am evidențiat necesitatea sistemelor de pensii private printr-o abordare statistică a pieței pensiilor private (pilonul II) și a pieței pensiilor facultative (pilonul III) focalizându-mi atenția asupra evoluției numărului de participanți la sistem, cota de piață a fondurilor de pensii pilonul II și a fondurilor de pensii facultative pilonul III, numărul de participanți, structura portofoliului de investiții, contribuțiile virate precum și randamentul fondurilor de pensii publice administrate privat și fondurilor de pensii facultative într-un interval de aproximativ 5 ani de zile.

În momentul de față, la nivel european, reforma sistemelor de pensii, atât publice cât și private este influențată de integrarea economică și socială și de globalizarea piețelor financiare. Acest deziderat vine în contradicție cu implementarea politicii sociale la nivel național, deoarece integrarea economică și socială, adică integrarea europeană limitează reforma socială la nivel național. Cu toate acestea, măsurile de factură socială rămân la latitudinea statelor membre și își urmează propria logică politică și electorală.

Implementarea sistemelor de pensii private reprezintă o parte importantă a procesului de reformare generală a sistemelor de pensii cu un impact major asupra adecvării și viabilității viitoare a pensiilor.

În capitolul III „*Impactul fenomenelor demografice asupra sistemului de pensii*” am detalia evoluția fenomenelor demografice la nivel European, care afectează echilibrul dintre numărul de persoane tinere și persoane vârstnice din punct de vedere al fenomenului de îmbătrânire a populației și a migrației forței de muncă.

În felul acesta am încercat să evidențiez necesitatea asigurării echilibrului între viața activă și perioada de pensionare prin măsuri de politică socială, fiscală și economică la nivelul fiecărui stat membru al UE. Pentru a putea ajunge la un fundament decizional în ceea ce privește măsurile necesare pentru ca sistemele de pensii să facă față evoluției fenomenelor demografice am apelat la indicatorii statistici referitori la populației, speranță de viață, ratele de fertilitate, dependența demografică și migrația forței de muncă.

Fenomenul de îmbătrânire a populației are consecințe majore atât pentru forța de muncă cât și pentru politicile sociale, fiscale și economice întreprinse de statele membre în vederea asigurării echilibrului între viața activă și perioada de pensionare. Europa se confruntă cu o revoluție demografică iar pentru a o câștiga este nevoie ca societatea civilă împreună cu guvernele statelor membre să conlucreze pentru găsirea unor soluții care să conducă la diminuarea efectelor fenomenelor demografice asupra sistemelor de pensii, asupra creșterii economice, asupra nivelului de trai și nu numai.

În capitol IV „*Studiu privind adecvarea și sustenabilitatea sistemelor de pensii*” am evidențiat modul în care reformele întreprinse asupra sistemelor de pensii la nivel european oferă o soluție cu privire la creșterea veniturilor individuale odată cu procesul de îmbătrânire. De asemenea, am analizat factorii care influențează riscul de sărăcie pentru persoanele cu vârsta de peste 65 de ani, printr-un studiu care va cuprinde în analiză aproximativ 32 de țări, dintre care 28 de țări membre ale UE, la care am adăugat indicatorii pentru Islanda, Norvegia, Elveția și Turcia, precum și UE15 și UE27, pe o perioadă de paisprezece ani.

Prin urmare, un sistem de pensii adecvat și sustenabil va trebui să ofere o soluție pentru a proteja pensionarii de sărăcie și pentru a le permite să-și păstreze același standard de viață. Principalul mod prin care vom putea evalua eficiența măsurilor adoptate la nivel european constă

în compararea standardului de viață al unei persoane pe perioada când este încadrată în câmpul muncii cu standardul de viață al acesteia după retragerea din piața forței de muncă.

Din aceste considerente, prin următorul studiu, am urmărit identificarea factorilor care influențează riscul de sărăcie pentru persoanele în vârstă de peste 65 de ani și rata de înlocuire agregată precum și cuantificarea acestei influențe prin intermediul modelării econometrice

Lucrarea se încheie cu o seamă de concluzii finale, urmate și de câteva teme de reflecție asupra sistemelor de pensii viitoare.